

Izbaja vsaki četrtek
in velja s poštnino vred
in v Mariboru z pošiljanjem
na dom
za celo leto . 8 fl.
" pol leta . 1 fl. 50 k.
" 1/4 . — fl. 80 k.
Brez pošiljanja na dom
za celo leto . 2 fl. 50 k.
" pol leta . 1 fl. 30 k.
" 1/4 . — fl. 62 k.
Posamezni listi se dobijo
pri knjigarju Novaku na
velikem trgu za 5 k.

SLOVENSKI GOSPODAR.

Podučiven list za slovensko ljudstvo.

„Poduk v gospodarstvu bogati deželo.“

Naročnino sprejema vred-
ništvo v Mariboru.

Rokopisi se ne vračajo,
neplačani listi ne
prijemajo.

Oznaniła se prijemajo,
plača za vrstico je 10 k.
in za kolek 30 k.

Štv. 22.

V Mariboru 12. septembra 1867.

Tečaj I.

Pravi kmet.

V nobenem stanu ni po-
trebno toliko pretehtovanja,
kakor v kmetiškem.

Fellenberg.

Že v starih časih ljudje niso samo kmetiški stan zlo
častili in za zlo važnega imeli ampak tudi za zlo srečnega.
Srečen in zadovoljen pa res mora biti vsaki človek, kateri
celo svoboden na svojem posestvu stanuje, kateri s svojo dru-
žino svoje zemljišče obdelava ali svojo čedo oskrbuje; kateri
ima v lepi naravi in pri različnem poslu zmirom dušo in srce
čisto in veselo, kateri vso svojo srečo stavi samo v Božji
blagoslov.

Življenje v mestih je polno skrbi, skušnjav in nemira, o
kterih kmeti celo nič ne vejo, in marsikteri veliki gospod,
celo neki zlo mogočen cesar, se je v svoji starosti iz svo-
jega delavnega in nemirnega življenja daleko na deželo pre-
selil in se kmetiških poslov poprijel, da bi tukaj spet našel
srečno zadovoljnost, ktere ni mogel najti v velikih mestih.

V prejšnjih časih je še kmetiška sreča res zlo slaba
bila. Polje, katero je kmet obdelaval ni bilo njegova lastnina.
Težka bremena, prava, davki vseh vrst so ga tlačili in po-
žirali skorej vse njegove dohodke. Celi stan je po takem po-
času prepal v uboštvo, nevednost in sirovost. Postal je dru-
gim državljanom podložen in od teh zaničevan. V nekterih
deželah se še zdaj ta podložnost nabaja; pri nas je vendar
v početku tega stoletja svoboden postal in tako spet svoje
prvotne pravice dosegel. — Samo na njem je zdaj ležeče,
ali si hoče spet priskrbeti in ohraniti dostojno vrednost in
spoštovanje.

Pravi kmet je naj srečnejši, naj bolj neodvisen in svo-
boden mož, mora vendar biti pravi kmet in kar je k temu
potrebno, hočemo tukaj nekoliko natančneje povedati.

Pred vsem drugim je potrebno, da ima pobožno srce
in prosti razveden čut.

„Brez Božjega blagoslova ni sreče.“ — Tega pregovora v
celi svoji resnici in pomeni nikdar ne občuti bolj, kot kmet,
kteri sicer marljivo sejati in delati mora žetve vendar ne
more napraviti, temoč jo tako vzeti, kakor mu jo Bog na
polju da. Hvaležen vendar mora biti Bogu in jega hvaliti,
to tirja od njega cela narava v kateri živi, zlati žari juternega
solnca, kateri na njegovo rano delo sijajo, hvaležne pesmice
poljskih ptic, lepa rast setve, lepo, čisto s zvezdami obse-
jano nebo, smeječa se mu obilna žetva, celi letni blagoslov.

Srečen oni človek, kateri ta lepi tih govornarave zapo-
pade, kateri stavi vse svoje upanje v Boga in mu se vsaki
den v srcu zahvali za vse, kar mu da! — Skrbi in nesreča,
ktera skorej vsakega doleti, ga ne bo tako hitro potrla, kot
onega, kateri ne misli na Boga.

Pobožen in zmeren občut je z malenkostjo zadovoljen.
Navadno kmet ni bogatež in nima tudi upanja, da bi nasko-
rem postal. Ima vendar mnogo manje potreboč, kot mestjan
in zatoraj lahko živi prosto in pošteno. Kmetu ni potrebno
dragega pohištva, ne gizdave obleke. Red in čistoča je jegov
naj lepši kinč. Če pa kmet proste kmetiške navade zapusti,
če začne tako jesti in piti, po krčmah ali celo po kavanah
hoditi in se igrati če še novo gospodsko obleko kupuje in se
začne tako nositi kot veliki mestjani; mu se priljezijo zlo ve-
like skrbi in stroški, o katerih prosti kmet celo nič vedeti ne

bi smel, po tem pa tudi naj večkrat dojde, da se taki kmet
zakoplje v strašne dolge, iz katerih se nikdar več izkupati ne
more, in ker to dobro zna, še začne zmirom bolj gospodar-
stvo zanemarjati in tako pade zadnjič na zadnjo vejo.
— Marsikteri premožen kmet je že na ta način celo na nič
došel. Marsikteri kmet si nakupi mnogo nepotrebnih stvari
in je zadnjič primoran zlo potrebne prodavati. — Marsikteri je
tudi že pol v uboštvo in nesrečo prišel, kajti ga je popadla ošab-
nost, začel se je košatiti dalje, ko mu je premoženje dopu-
ščalo, začel je drago živino kupavati ali velika posestva, katerih
ni znal prav obdelavati in ktera so zadnjič vse jegove po-
močke požrla. — Pregovor pravi: „Ošabnost zajterkuje s
o bilnostjo; obeduje z uboštvom in večerja s zani-
čevanjem.“

Pravi kmet mora biti drugič marljiv; pošteno, trpež-
ljivo, nevtrudno marljiv. „Moli in delaj!“ Moli tako, ko da ti
tvoje delo ne bi nič pomagalo, in delaj, ko da ti ne bi nič
hasnila molitev! Posli kmetiški so nebrojni. Eden se konča,
drugi se začne. Od prve zore do trdega mraka, od Januarja
do Decembra, ga kličejo mnogi potrebni in hasnoviti posli v
hišo in na polje, v hleve in na gunno, na travnike in v loge
in mnogokrat revež komej ve, kde je naj bolj potrebno
začeti. K temu pa ni potrebna samo marljivost in dobra
volja, temoč tudi um in prevdarjenost, da se posel dobro
vredi in razdeli, da se vse o pravem času in po naj boljšem
načinu opravi. Če je gospodar pri svojem poslu marljiv,
tudi rajši delajo jegovi otroki in jegova družina in sicer tudi
marljivo in umno. Če pa pri gospodarju manjka, manjka pri
celem gospodarstvu.

V zvesti marljivosti je zlo mnogo blagoslova in nikdar
se človek ne občuti srečnejšega, ko onda, kedar je svoje delo
po svoji zmožnosti dobro opravil. — Delo ohrani človeško
življenje, ne da samo zdravje in moč telesu temoč tudi duhu
in varje človeka mnogih krivih potov. Poprek je kmetiško
delo tako mnogovrstno, da prinaša že po svoji membi počit-
tek telesu in obudi dah mnogovrstno. Je tudi, kot obrt-
ništvo zlata ruda. Marljivost je že več tisoč ubogih kme-
tičkov obogatila. Kteri hoče, da ga plug obogati, ga
mora sam ravnati. V potu pridelan kruh se ne meče tako
lahko svinjam in naj lepše bogatstvo ostane vsikdar to, ktero
smo si sami pridelali. Če ti vendar tvoja marljivost ne pri-
nese bogastva, ti vendar prinese spoštovanje tvojih bližnjih
in to je tudi mnogo vredno v sreči in nesreči.

(Konec prihodnjič.)

Zgodovinski spominki za prosto slovensko ljudstvo.

V.

Stari slovenski plemenitaši.

Spisal

Davorin Trstenjak.

Tudi Slovenci so imeli svoje zlahnike, kneze, vladike in
vojvode.

Eden naj imenitnejših je bil Ingov, sicer na Koroškem
doma, kjer je koroške zlahnike h kršnanstvu spreobrnol, ali
njegovi nasledniki so tudi na Štajerskem imeli posestvo po-
sebno na Pohorju grajščino: Grumberje in Frajham. Še

sedaj so rodbine z imenom Ingolič po Pohorju doma, in se jim pri hiši pravi: Knez, pri Knezovih. Drugi imeniten knez je bil Hotemir, imel je posestva okoli Maribora in je prebivavec mariborske okolice h krščanski veri sprebrnol. Poganski (ajdovski) stanovniki so v borovju, katero se sedaj veli: Stražun čistili boginjo Maro ali Moro, bila je boginja viharnih oblakov, boginja pomora in smrti, zato se je hosta velela Marinbor, tam so stražili noč in dan ajdovski duhovniki in njej na čast ogenj kurili. Sedaj še ljudstvo pravi, da je tam stalo staro mesto, katero pa se je pogreznilo, ko je Drava, ktera je prvlje tekla kraj Lembaha mimo Vindenave se sem vrgla. Bregovje in rečišče se se sedaj pozna.

Nemški Franki so pozneje na hribu, kjer so sedaj grof Brandisove gorice in kapela Device Marije stoji, postavili trden grad in si branili mejo proti hrvaškim kraljem. Meja pa se po nemškem pravi: March, zato je dobil grad ime Marchburg pozneje popačeno: Marburg. Vendar ime Maribor je starejše, kakor sam Nemeč Mayer trdi.

Drugi imeniten plemenitaš je bil Rahovin, (Rahwin) in je bil župan v cetinjski županiji. Stanoval je v Turnišah blizo Petuja. Cesar Otto III. (leta 985) mu je daroval na Pohorju, in petujškem polju dosti zemljišč. Kraj Radeljna in Marenberga je bil plemenitaš Vesel (Wezil, Wezilo) imeniten Slovenec, in kraj Sotle, Savine in Save je imel velika posestva slovenski plemenitaš Valhun. Po gornjem Stajeru, kjer še so blizo do leta 1000 po Krist. Slovenci naseljeni bili, je slovel bogat Slovenec „Graman zu Pouchskeho“ to je Graman z Pouchskega, znamenje, da so tadajni Slovenci glasnik g kot h izgovarjali zato: Pohorje namesto Pogorje. To je bilo leta 931. Drugi imeniten slovenski plemenitaš je bil Kernia, gospodar na Lobniku leta 933, tudi na gornjem Stajeru, in pa Wituguanu o po koroškem izgovorjeno, po Stajerskem bi se glasilo: Vitoglav. On je živel leta 860. Žalibog so se pozneje slovenski plemenitaši vsi ponemčili in nemška imena sprijeli. —

Gospodarske stvari.

Trsoznanstvo.

(Dalje.)

Št. 33. Rizlec črni, schwarzer Risling, lat. Ornithia bullota. Francoski trs blizo enak prejšnjemu, le listje je bolj temnozeleno, v jeseni rdečelisasto in stranske cape so manj zvite, izreja se ravno tako, ali ker pozno zori, in medel okus ima, je veliko manj vreden, kakor mali rizlec.

Št. 34. Rizlec rdeči, rother Risling, lat. Uva pusilla rubra.

V listju celo enak malemu rizlecu, le jagode so posebno v toplih letinah rožnardeče, je tudi prav rodovit in da žlahno grozdje, zato znabit tudi toliko vreden.

Št. 35. Rizlec veliki, grosser oder grober Risling, enak malemu, je manj rodovit, grozdje večje, listje bolj topozobčasto in bolj zeleno.

Št. 36. Rizlec žolti, gelber Risling, lat. sapidusia pusilla lutea. Kakor mali, jagode in rožje bolj žolto, nekaj prej zori.

Št. 37. Rizlec zeleni, grüner Risling, lat. sap. pusilla viridis. Tudi enak št. 32, jagode so dalj časa zelene in manj dišavne, zori pozneje.

Št. 38. Rizlec rdečepetljast, rothstieliger Risling, lat. Sap. pusilla rubripes. Bolj živahno raste, kakor št. 32, rožje rdečkasto, petlja rdeča.

Št. 39. Rizlec divji, wilder Risling, lat. sap. pus. spon-tanea. Enak št. 32, prav rodovit, grozdje prazno.

Št. 40. Rizlec redki, schütterbeeriger Risling, lat. Sap. pus. inanis.

Grozd rahel, redek, sploh zvrženec od št. 32.

Št. 41. Rizlec beli brez pešek, weisser Risling ohne Kern.

Se loči od št. 32, ker ima bolj drobne jagode, brez pravih pešek, je tudi izvrženec, kakor smoduka pri belini.

Št. 42. Rizlec beli laški, weisser Wälschrisling, na franc. Meslier de Champagne, lat. vitis prerigrina, Italia dentata, langzähner Wälschstock, Gokia perdulcis, sehr süsse Gokie.

Trs mal; rožje šibko, žoltorjavo, lepo risasto. Listje 6 pale, široko, 7 p. dolgo, tanko ravno, žoltozeleno, dolgošpičasto nazobčano, globoko narezano; veruge stranske na dnu

nekaj razširjene, spodnje samo očesnene, peteljna na dnu razširjena, potem tesna.

Grozd srednji, rahel, večidel pri receljni bunkici zraven-grozdlič, in recelj do 3 palce dolg, žoltorjav, trd, krhek; jagoda žoltozelenca, z skozvidljivimi žilicami, sočna, dobra.

Vrednost. Laški rizlec je prišel blizo pred 100 leti iz francoskega in sliši med dobre naj rodovitniše trte, še clo stranske mladike so rodovitne, tudi pri njem velja, kakor pri malem rizlecu, da je tamo tudi zanj, kder pošipon dobro stori. V dobrih letinah cvete, naredi grozdje in da prav cvetno, prijetno, dišavno in trpeče vino; naj bolj mu stori nizka izreja.

Št. 43. Rizlec svetli laški, beerheller Wälschrisling, lat. Sapidusia ramosa.

Trs se razloči od belega posebno v tem, da ima močnejši les, topozobčasto, debelo, kakor grbano, skrivljeno listje, debeleji recelj, svetlozolto, prezorljive drobneje jagode in manjšo rodovitnost, in če smod prestane, ga gnijloba tudi v v slabem vremenu ne zadene, pa ker je manj rodovit in grozdje prazno, se ne priporočuje.

Št. 44. Rizlec modri laški, blauer Wälschrisling, lat. Ornithia peregrina.

Precej enak belemu, ali ker so jagode kislate, in sam mešiček in peške, je slabo plemo.

En oral vinograda lahko daja v dobrih letinah 10 štrinjakov vina.

(Konec.)

Je pa tudi resnično, da ti vinograd še tako močen ne bo čudovitih pridelkov donašal, ako je napačno obrezan, ne o pravem času opleven, obvezan in trave oproščen.

Kar prvo zadene, smo že slišali. Ali kar se pletve dotiče le pomisli: Koliko si škode narejaš s tem, da še le takrat pleveš, ko bi trta že obvezana biti morala, in so zaležence že na vatel dolge — in je toraj trta veliko soka potratila v zaležencah, ki bi mladikam z grozdem koristil! — Praviš: Ko grozdje cveti, se ne sme v vinograd. — Zakaj pa odlagaš delo tako dolgo? zadosti, ako te vreme zadržuje. Inače je pa ta bosa, kot una, ko je moka na grozdju — verjemi; varuj se le drugih neumnih vraž in trm! — Cveteče grozdje pusti kakor tudi moknato, in se ga ogiblji, saj tam nemaš nič opraviti; le zaleženc in nepotrebnih panog trto oprosti: na cvetečem ali moknatem grozdju se nemaš glodati sam rad. — Kaj pa ti skrbni vinorejci takrat poreko, ko je ob istem času silni veter, nevihta itd. po vinogradu!? — In vendar še imajo pri vsem temu večkratno dobro trgatve.

Kaj pa imajo taki vinorejci pričakati, koji še takrat vežejo, ko bi že travo iz vinograda spravljati imeli? Zares veliko čudo, da še toliko pridelujejo! Glej, les, mladike razprostirane ležijo po zemlji in kremplji se držijo bližnjih trtnih mladik, na kterih je zatuhljeno grozdje ako že ne strohnjeno, mladike se vzdignejo in s kremplji obvite mladike z grozdem vred potrgajo; — ako pa to ne, se vendar lahko že debelo grozdje, ko se vzdigne in nagloma preobrne, prevagne, odlomi. Kolikrat se pa s slakom, to obilno hudobo, kojoj viničarice tako zelo ljubijo za krmo živini, ki se naj raje po trti obvijava, grozdja potrguje, ko ga trgajo in vlačijo kot gabez se vso silo in slastjo po vinogradu! Zato daj tudi vezati o pravem času ter slak marljivo iztrebiti, ki le v dobrem vinogradu hobato raste.

Trava je v nekterih vinogradih že nad čevelj visoka, ker večkrat dežuje, daj jo pokositi ko naj hitreje, da grozdje solneča vživa in zrak, vetrič po vinogradu med trtami prepiljuje, kar neverjetno pripomore, da uspešneje, čvrsteje raste grozdje in mladike, ter vršičev porezati pametno ne opuščaj.

Na tak način ti ne bo toliko grozdja na kvar šlo, in pričal se boš resnice: da en oral vinograda zamore 10 štrinjakov v dobrem letu vina donesti, v prav dobrem še pa več, če lih mu nisi praženih pišencev dajal. — Da je to mogoče, vzamimo: Močen in dobro zasajen vinograd enega orala le s 12.800 trtami; tu pride 8 trt na en štirjaški seženj; mejic in sepov ne jemljimo v ozir, ker tu trt ni. 12.800 trt postavimo ti da le 4 grozdov vsaka, ena za drugo, po čez vzeto; ker neka ima jih po 8, biki po 10 do 20 in še čez, veliko jih pa je, koje nič nemašo ali saj kakošni pobirek; snese to 51.200 grozdov. En škaš napolni 60 grozdov, kar je veliko vzeto, ker se večkrat od ene trte z bikom škaš napolni,